

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 05.02.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 15.10.2019
Yayın Tarihi / Date Published : 31.12.2019

<https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2019..-522914>

SOSYAL GEÇERLİĞİN TÜRKİYE’DE ÖZEL EĞİTİM TEZ ÇALIŞMALARINA YANSIMASI

Zehra ATBAŞI¹, M. Abdulkaki KARACA², Necdet KARASU³

ÖZ

Bu çalışma, özel eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerde sosyal geçerlik verilerinin toplanması ve sunulmasının incelenmesini içermektedir. Çalışma, özellikle tek denekli araştırma modellerine dayalı gerçekleştirilen çalışmaların araştırma kalitesinin güçlendirmek için bu çalışmalarda sosyal geçerlik kavramının geliştirilmesine yönelik ipuçlarının sunulması bakımından önemli görülmektedir. Çalışmada özel eğitim alanında yapılan, lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerlik kavramını değerlendirme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda sosyal geçerlik verileri; tez türlerine, yıllara, sosyal geçerlik veri toplama araçlarına ve veri toplanan gruplara göre incelenerek durum analizi yapılmıştır. Çalışmada 2008-2018 yılları arasında özel eğitim alanında tek denekli araştırma modeline dayalı olarak ulusal tez merkezinde yayınlanmış ve erişime açık lisansüstü tezlerin sosyal geçerlik kavramını ele alış ve sunuşları incelenmiştir. İncelemede çalışmanın araştırma sorularına bağlı olarak, sıklıkları özetleyebilmek için tarama modelinde betimsel araştırma deseni tercih edilmiştir. Bulgulara bakıldığında, sosyal geçerlik verisinin ele alınışının ve tezlerde sunulmasının yıllara, sosyal geçerlik verisi toplama araçlarına ve veri toplanan gruplara göre doktora ve yüksek lisans düzeyinde farklılaşmadığı, lisansüstü çalışmaların neredeyse tamamında sosyal geçerlik verilerinin değerlendirme yaklaşımlarından öznel değerlendirme yaklaşımının tercih edildiği, çoğunlukla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak doğrudan etkilenen gruptan sosyal geçerlik verisi toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal geçerlik, lisansüstü çalışma, tek denekli çalışmalar, özel eğitim

THE REFLECTION OF SOCIAL VALIDITY THESIS IN SPECIAL EDUCATION IN TURKEY

ABSTRACT

This study aims to examine the collection and presentation of social validity data in postgraduate thesis conducted in special education field. This study is considered significant because it presents some clues to improve the social validity concept to increase the research quality of the studies especially using single subject model. The aim of the study is to determine the evaluating social validity concept approach of the postgraduate thesis conducted in special education field. In accordance with this purpose, social validity data were examined according to the type of the thesis, year they were conducted, the social validity data collection tools, and the participants. In this study, the single subject research model thesis which were conducted in the special education field between 2008 and 2018, and which are uploaded to the national thesis database and accessible were analyzed according to their handling and presenting social validity concept. The descriptive survey model was used to summarize the frequencies based on the research questions. The results revealed that the handling and presentation of the social validity concept in the thesis do not differ according to the year, data collection tools, participants and the level of the thesis. The results also suggested that from the social data validity evaluation approaches, almost all the postgraduate thesis chose subjective evaluation approach. It was found that the social validity data was collected from the directly affected group by using mostly semi structured interview forms.

Keywords: Social validity, postgraduate thesis, single subject research model, special education

1 Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, zehrasutcu@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-2758-1277>

2 Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, akaracaegitim@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-4192-6307>

3 Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, necdetkarasu@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7507-4109>

1.GİRİŞ

Sosyal geçerlik kavramı, alanyazında bir uygulamanın önemine, etkililiğine, uygunluğuna ve oluşturduğu etki düzeyine yönelik yapılan değerlendirmeler olarak yer almaktadır (Kennedy, 1992; Wolf, 1978). Uygulanan programlarla ya da gerçekleştirilen uygulamalarla ortaya çıkan yeni durumun ve davranışların diğerleri tarafından ele alınışını, kısacası sosyal anlamını değerlendirmek, sosyal geçerliği özetlemektedir. Bu nedenle sosyal geçerlik, bir uygulamanın sosyal önemi ve sosyal faydasıyla ilişkilidir. (Hawkins, 1991; Wolf, 1978). Elde edilen veriler, bireylerin yaşamlarında müdahaleyle birlikte ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel değişiklikleri belirleyerek, deneysel süreçlerin ardından nesnel yollarla elde edilen bulguları desteklemek amacıyla kullanılmaktadır. Sosyal geçerlik verileri, a) öznel değerlendirme ve b) sosyal karşılaştırma olmak üzere iki temel yaklaşımla toplanmakta (Kennedy, 1992), bu yaklaşımlara c) elde edilen davranış değişikliğinin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi yönteminin de eklenmesi önerilmektedir (Kennedy, 2002). Öznel değerlendirme yaklaşımı kişilerin hedefler, yöntemler ve sonuçlara ilişkin algılarına yönelik bilgi toplama yolunu kullanır (Hawkins, 1991; Kennedy, 1992). Bilgi toplanılabilecek kişiler doğrudan çalışmaya katılanlar ya da çalışmaya katılan kişilerin yaşamındaki önemli kişiler olabilir. Öznel değerlendirme yaklaşımı bilgilerine ve görüşlerine başvurulacak kişilerin amaçlar, yöntemler ve etkiler hakkındaki görüşlerinin niteliksel özelliklerinin belirlenmesini gerektirir (Strain, Barton ve Dunlap, 2014; Wolf, 1978). Sosyal karşılaştırma yaklaşımı ise, bireyin performansını müdahale gerektirmeyen akranlarının performansları ile karşılaştırmayı gerektirir. Eğer bireyin performansı norm aralığına denk geliyorsa uygulamanın başarılı olduğunu gösterir. Karşılaştırma grubu olarak kullanılacak bireylerin belirlenme şekli, uygulanan programın içeriğine göre değişir. Eğer bireylere kazandırılmak istenen yeni davranış ve becerilere ilişkin standartlaştırılmış bir ölçü aracı varsa, bundan yararlanılabilir. Karşılaştırmanın standart ölçü araçları ile yapılması mümkün değilse karşılaştırma grubunu oluşturacak bireylere, öğretmen, anne-baba ya da alan uzmanlarının görüşlerine ve doğrudan gözlemlere başvurularak karar verilebilir (Kennedy, 2002; Strain ve diğ, 2014; Van Houten, 1979).

Sürdürülebilirlik ya da kalıcılık da sosyal geçerlik değerlendirme yaklaşımları arasında gösterilmekte ve uygulama ile birlikte davranışta meydana getirilen değişikliğin uygulama bittikten sonra da devam ediyor olması anlamına gelmektedir. Sosyal anlamı yönüyle sosyal geçerlik verisi olarak kullanılmaktadır (Kennedy, 2002). Sürdürülebilirlik ve kalıcılık verileri öznel değerlendirme ve sosyal karşılaştırma yöntemleriyle birlikte ele alınarak sonuçlar, sosyal geçerlik bulgularını destekleyebilecek biçimde kullanılabilir (Kennedy, 2002).

Sosyal geçerliği değerlendirmek için öznel ya da karşılaştırmalı yaklaşımların biri ya da tümü, *amaç, süreç ve etkiye* dair sosyal geçerliği belirleyebilmek için kullanılabilir (Hawkins, 1991; Kennedy, 1992, Wolf, 1978). Sosyal geçerliğin boyutlarından amaç; araştırma amacının sosyal açıdan önemini, süreç; uygulanan müdahale programının uygulama esnasındaki zaman, uygulama biçimi ve süre olarak sosyal açıdan önemini, etki ise; uygulama sonrasında oluşan davranış değişikliğinin sosyal açıdan önemini ortaya koymaktadır. Sosyal geçerlik verileri farklı kaynaklardan ve farklı yöntemlerle toplanabilmektedir. Sosyal geçerlilik; anketler görüşmeler ve derecelendirme ölçekleri kullanılarak ölçülebilmektedir (Gresham ve Lopez, 1996). Aynı zamanda uygulanan müdahaleden doğrudan etkilenen yani müdahalenin yapıldığı kişi ya da gruplar doğrudan gözlenerek te sosyal geçerlik verisi toplanabilmektedir (Ferguson, Cihon, Leaf, Van Meter, McEachin ve Leaf, 2018; Van Houten, Hildton, Schulman ve Reagan, 2011) Özellikle müdahaleden doğrudan etkilenenler ve dolaylı olarak etkilenenlerden farklı yöntemlerle veri toplamak araştırmanın geçerliğinin farklı açılardan değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Kennedy, 1992). Yapılan tüm değerlendirmeler sosyal geçerliğin boyutlarının (amaç-süreç-etki) sosyal açıdan önemini vurgulamak için önemlidir.

Alanyazında sosyal geçerliğin önemli bir kavram olduğu açıklanmakta ve bir öğretim yöntemine karar verirken etkili ve verimli olmasının yanı sıra sosyal geçerliğinin de yüksek olmasına bakılmaktadır. İki öğretim yönteminin de eşit derece etkili ve verimli olduğu görülürse, sosyal geçerliği yüksek olan yöntemin seçilmesi önerilmektedir (Schwartz ve Baer, 1991; Schwartz,1991). Sosyal geçerlik incelemesi özel eğitim alanında tek denekli araştırma modellerine dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmalarda sıklıkla görülmektedir ve tek denekli araştırmaların bir parçası olarak değerlendirilip kalite göstergesi olarak sunulmaktadır (Horner, Carr, Halle, McGee, Odom ve Wolery, 2005; Storey ve Horner, 1991). Tüm dünyada yapılan bilimsel çalışmaların büyük bir bölümünü lisansüstü çalışmalar oluşturmaktadır. Yapılan lisansüstü çalışmalar alanda yapılacak birçok çalışmaya ışık tutmakta ve bu çalışmalar alanda yeni yapılacak çalışmalara öneriler sunmaktadır. Ülkemizde özel eğitim alanında gerçekleşen çalışmalardan lisansüstü tez uygulamalarında tek denekli çalışmaların çeşitli boyutları kapsamında değerlendirilerek, yeni nesil çalışmalarda eksikliklerin giderilebilmesi için özetleyici çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, lisansüstü tezlerin sosyal geçerlik kavramı bakımından incelenerek, tek denekli araştırma modellerine dayalı gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal geçerlik kavramının geliştirilmesi yönüne işaret etmeye odaklanmıştır.

Ülkemizde sosyal geçerlikle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Vuran ve Sönmez (2008) tarafından Türkiye’de özel eğitim alanında davranışsal süreçler kullanılarak gerçekleştirilmiş 11 lisansüstü tez çalışması

sosyal geçerlik değerlendirmeleri açısından incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerden sekizi doktora, üçü ise yüksek lisans tez çalışmasıdır. Gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarında araştırmacılar tarafından, özellikle son on yılda, sosyal geçerlik ile ilgili verilerin toplanması konusunda daha özenli çalışıldığı bulgusu elde edilmiştir. İlgili araştırma kapsamında incelenen tüm tezlerde sosyal geçerlik verilerinin öznel değerlendirme yaklaşımıyla toplandığı belirtilmiştir. Sosyal geçerlik kavramıyla ilgili yapılan bir diğer çalışma ise; Akalın (2014) tarafından yapılmıştır. Ele alınan çalışma da değerlendirme yaklaşımlarından karşılaştırmalı yaklaşıma bir örnek sunulmuştur. Bu çalışmanın ana konusunu sosyal karşılaştırma yöntemi oluşturmuş; çalışmada sosyal karşılaştırma yönteminin uygulanmasına ilişkin bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma ile Türkiye’de ilk kez bir çalışmanın sosyal geçerliğini değerlendirmek için karşılaştırmalı değerlendirme yaklaşımı uygulanmış ve çalışmanın geçerliği güçlendirilmiştir. Atbaşı ve Karasu (2018) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise, uygulama örneği üzerinden öznel ve karşılaştırmalı yaklaşıma ve farklı değerlendirme araçlarının kullanımına örnek sunulmuştur. Çalışmada sosyal geçerliği değerlendirmek amacıyla, dolaylı ve doğrudan etkilenen kişilere yönelik uygulanan müdahale programı için geliştirilen ölçekle birlikte yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Uygulanan müdahale programının sosyal önemini ortaya çıkarabilmek için bulguların farklı kaynaklardan ve farklı araçlardan elde edilerek ve değerlendirme yaklaşımlarından öznel değerlendirme ile sosyal karşılaştırmanın birlikte kullanılmasına örnek sunulmuştur.

Ülkemizde sosyal geçerlikle ilgili yukarıda bahsi geçen üç çalışma incelendiğinde bu araştırmaların ikisinde bir örnek üzerinden sosyal geçerlik kavramının açıklandığı, diğer bir çalışmada ise sınırlı sayıda tez çalışmaları üzerinden değerlendirme yaklaşımları üzerinde durulduğu görülmektedir. Özellikle özel eğitim alanında ve tek denekli çalışmalarda çalışmaların kalitesinin artırılması ve güçlendirilmesi için sosyal geçerlik bulgularının daha detaylı ve güçlü bir şekilde sunulması gerekmektedir. Bu nedenle mevcut çalışma ile özel eğitim alanında Türkiye’de lisansüstü çalışmalarda mevcut durumu çok daha geniş örnekleme incelemek amaçlanmıştır. Bu nedenle bu çalışmada Vuran ve Sönmez (2008) tarafından 2008 yılına kadar sınırlı sayıda tezler incelenmiş olsada 2008 yılı sonrasında odaklanılmış bu nedenle 2008-2018 yılları arasında özel eğitim alanında yapılan, erişime açık lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerlik kavramının değerlendirilme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda lisansüstü çalışmalarda; sosyal geçerlik kavramının değerlendirme yaklaşımlarının; (a) tez türlerine, (b) yıllara göre dağılımı, sosyal geçerlik verisi toplanan grupların; (a) tez türlerine, (b) yıllara göre dağılımı, sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçların; (a) tez türüne, (b) veri toplanan gruplara, (c) yıllara göre dağılımı ve sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutların (amaç-süreç-etki); (a) tez türüne, (b) gruplara, (c) yıllara göre dağılımının incelenmesine yönelik mevcut durumun analizini yapmaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerlik kavramının kullanımını ve ele alınışını ortaya koymak amacıyla tasarlanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada 2008-2018 yılları arasında özel eğitim alanında tek denekli araştırma modeline dayalı olarak tamamlanmış ve ulusal tez merkezinde yayınlanmış erişime açık lisansüstü tezlerin sosyal geçerlik kavramını ele alışları incelenmiştir. Doküman incelemesi kapsamında çalışmanın araştırma sorularına bağlı kalınarak tarama modelinde betimsel araştırma deseni tercih edilmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

2.2. İncelenecek Tezlerin Seçimi

Çalışmada 2008-2018 yılları arasında “Özel Eğitim”, “Zihin Engelliler Öğretmenliği” “Zihin Engelliler Eğitimi” “Üstün yeteneklilerin Eğitimi” “Görme Engellilerin Eğitimi” “İşitme Engellilerin Eğitimi” bilim dallarında yapılan doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Bu araştırmada birinci ölçüt; tezlerin 2008-2018 yılları arasında yapılmış olmasıdır. Bu konuyla ilgili sınırlı sayıda da olsa çalışmanın giriş bölümünde ele alınan Vuran ve Sönmez (2008) tarafından yapılan çalışmanın yapılmış olmasından dolayı 2008 yılı sonrasındaki tezler araştırma kapsamına alınmıştır. İkinci ölçüt ise incelenen tezlerin, sosyal geçerlik bulgusu içermesidir. Üçüncü ölçüt ise “Özel Eğitim”, “Zihin Engelliler Öğretmenliği” “Zihin Engelliler Eğitimi” “Üstün yeteneklilerin Eğitimi” “Görme Engellilerin Eğitimi” “İşitme Engellilerin Eğitimi” bilim dallarında yapılmış olması ve son olarak da tezlerin Yükseköğretim Kurulu Tez Dokümantasyon Merkezi’nde erişime açık olmasıdır.

Belirtilen bilim dallarında Yükseköğretim Kurulu Tez Dokümantasyon Merkezine kayıtlı toplam 496 tez arasından erişime açık 409 tez incelenmiştir. Verilerin toplanması aşamasında öncelikle YÖK’ün internet sitesinde yer alan ulusal tez merkezi sayfasında bilim dalı “Özel Eğitim”, “Zihin Engelliler Öğretmenliği” “Zihin Engelliler Eğitimi” “Üstün yeteneklilerin Eğitimi” “Görme Engellilerin Eğitimi” “İşitme Engellilerin Eğitimi” anahtar kelime girilerek erişime açık tezlere ulaşılmıştır. Erişime açık tezler arasından sosyal geçerlik verisi

toplanılan yüksek lisans ve doktora düzeyinde 92 tez araştırma kapsamında incelenmiştir. İncelenen tezler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1.*Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü çalışmalar*

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar	Yazar
Akmanoğlu	Özkan yaşaran	Alptekin	Aldemir	Akın Bülbül	Ardıç	Acungil	Acar	Atbaşı	Ağrı
Altunay	Saygın	Balta	Bozkurt	Olçay Gül	Berkeban	Alkoyak	Akgün Giray	Bahçalı	Cevher
Arı	Şimşek	Berbercan	Çakmak	Ünlü	Dalmış	Baki	Aktaş	Demiryürek	Ergin
Arslan	Ülker	Çelik	Dalgın	Çelik	Fidan	Gezer	Boyras	Doğmaz	İşcen
Armutçu									Karasu
Çadır	Yakın	Çulha	Eliçin		Kaymak	Kalaycı	Karabulut	Geçal	Öz
Çuhadar	Devrimdayı	Değirmenci	Horasan		Doğan	Kot	Kasap	Genç Tosun	Alkoyak
Dağseven		Doğan	Kırşehirli			Tümeğ	Kaya	Genç Göç	Özak
Diler		Genç				Uçar	Kurtoğlu	Orum çattık	Yavuz
sönmez		Karaaslan							Yeşerirolu
Timuçin		Sabancı					Metin	Özlü	
Ardıç		Tekin					Öncül	Öztürk	
							Özbey	Sani	
		Tongal						Bozkurt	
							Toper	Topuz	
							Korkmaz		
							Toprak	Yavuz	
							Turhan	Doğan	
							Zelyurt		
							Eliçin		
							Özbey		

2.3. Veri Toplama Aracı

Ulaşılan tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından çalışmanın amacına yönelik “Tez İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Formda; sosyal geçerlik verileri değerlendirme yaklaşımları, kullanılan araçlar, veri toplanan grup, araştırmanın yürütüldüğü desen, bilim dalı ve çalışmanın yıllarının yazılı olduğu sütunlar hazırlanmıştır. Hazırlanan form özel eğitim alanında öğretim üyesi ve ölçme değerlendirme uzmanı iki kişiden uzman görüşü alınarak son hali verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma da doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı kullanılarak sosyal geçerlik kavramının boyutları (amaç-süreç-etki) veri toplanan gruplar (doğrudan ve dolaylı olarak müdahaleden etkilenenler) içerik analizi yapılarak oluşturulan formda yer alan diğer maddeler ise betimsel analiz tekniği kullanılarak frekansları belirlenmiştir. Öğelerin hangi sıklıkla görüldüğünün anlaşılması için verilerin frekans türünden ifade edilmesi, öğenin yoğunluğunu ve önemini anlamayı sağlamaktadır (Bilgin, 2006). Bu nedenle analiz sonucu elde edilen bulguların frekansı ve yüzdesi verilerek sunulmuştur.

2.5. Kodlayıcılar Arası Güvenirlilik

Araştırma kapsamında ele alınan tezlerin kodlayıcı güvenirliliğini sağlamak amacıyla özel eğitim alanında doktora yapan bir uzmana başvurulmuştur. Sosyal geçerlik ve sosyal geçerliği değerlendirme yaklaşımları konusunda bilgilendirici çalışmadan sonra form kullanılırken ele alınacak konulara ve nelere dikkat edileceği anlatılmıştır. Örnek beş tez üzerinden farklı kodlamalar yapılarak % 80 tutarlılık sağlandığında güvenirlilik çalışmasına geçilmiştir. Bunun için çalışma kapsamında ele alınan tezlerin ise % 30'u yansız atama yoluyla seçilerek uzmana verilmiştir. Uzman kodlaması ve yapılan kodlama arasındaki tutarlılık % 98 olarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

2008-2018 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Tez Dokümantasyon Merkezine kayıtlı erişime açık, sosyal geçerlik verisi olan 92 tez farklı değişkenler açısından incelenmiştir. İzleyen bölümde başlıklar halinde sosyal geçerlik verilerinin farklı değişkenlere ilişkin ele alınan bulgular sunulacaktır.

Tablo 2.*Lisansüstü çalışmalarda, tez türlerinin sosyal geçerlik kavramını değerlendirme yaklaşımlarına göre dağılımı*

	Yaklaşım Türleri					
	Öznel Değerlendirme		Karşılaştırmalı Değerlendirme		Öznel ve Karşılaştırmalı Değerlendirme	
	N	%	N	%	N	%
Yüksek Lisans	64	%99	1	%1	0	%0
Doktora	24	%89	0	%0	3	%11
Toplam	88		1		3	

Yüksek lisans düzeyinde 64 tez öznel değerlendirme yaklaşımıyla sosyal geçerlik verisi toplarken bir tez karşılaştırmalı yaklaşımla sosyal geçerlik verisi toplanmıştır. Doktora düzeyinde ise 24 tezin öznel değerlendirme yaklaşımı ile sosyal geçerlik verisi topladığı, üç tezin ise öznel+karşılaştırmalı yaklaşımı kullanarak sosyal geçerlik verisi toplandığı görülmektedir.

Tablo 3.*Lisansüstü çalışmalarda, sosyal geçerlik kavramını değerlendirme yaklaşımlarının yıllara göre dağılımı*

Yaklaşım		Yıl										Total
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Öznel	N	10	5	12	6	4	6	8	17	13	7	88
	%	%11	%6	%14	%7	%5	%7	%9	%19	%15	%8	%100
Karşılaştırma	N	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	%	%0	%0	%0	%100	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%100
Öznel	N	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	3
	%	%0	%33	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%33	%33	%100

Yıllara göre sosyal geçerlik değerlendirme yaklaşımları incelendiğinde, 2018 yılına kadar olan çalışmalarda öznel değerlendirme yaklaşımın tercih edildiği, yalnızca 2009 yılında bir tezde karşılaştırmalı yaklaşımla sosyal geçerlik verisi toplandığı, 2016 dan sonra ise yedi tezde öznel değerlendirme yaklaşımı kullanılırken, bir tezde karşılaştırmalı yaklaşımın da kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 4.*Lisansüstü çalışmalarda, sosyal geçerlik değerlendirme yaklaşımlarının veri toplanan gruplara dağılımı*

	Veri Toplanan Gruplar											
	Doğrudan etkilenen		Dolaylı Etkilenen (Aile)		Dolaylı etkilenen (Öğretmen)		Karma		Dolaylı etkilenen(Öğre (öğretmen, akran, tmen,Aile)		Dolaylı etkilenen (aile)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Öznel	18	%20,5	24	%27,3	26	%29,5	13	%14,8	6	%6,8	1	%1,1
Karşılaştırma	1	%100	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0
Öznel- Karşılaştırma	2	%66,7	0	%0	0	%0	0	%0	1	%33,3	0	%0
Toplam	21	%22,8	24	%26,1	26	%28,3	13	%14,1	7	%7,6	1	%1,1

Yüksek lisansta 14 tezin doğrudan etkilenen gruptan, 19 tezin aileden, 22 tezin çalışmanın içinde bulunmayan öğretmenlerden, yedi tezin hem doğrudan hem de dolaylı etkilenen kişilerden sosyal geçerlik verisi toplanmıştır. Doktora düzeyinde ise yedi tezin doğrudan etkilenen gruptan, beş tezin dolaylı etkilenen aileden, dört tezin dolaylı etkilenen öğretmenlerden, altı tezin hem doğrudan hem de dolaylı etkilenen gruptan, dört tezin dolaylı etkilenen hem öğretmen hem de aileden, bir tezin ise aile, öğretmen ve akrandan sosyal geçerlik verisi topladığı görülmektedir.

Tablo 5.*Lisansüstü çalışmalarda, sosyal geçerlik verisi toplanan gurupların yıllara göre dağılımı*

Grup	Lisansüstü Çalışmaların Yapıldığı Yıllar									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
DoğrudanN	2	2	3	2	2	3	1	4	1	1
%	9,5%	9,5%	14,3%	9,5%	9,5%	14,30%	4,8%	19%	4,8%	4,8%
Dolaylı N (Aile)	2	1	2	5	0	1	3	5	3	2
%	8,3%	4,2%	8,3%	20,8%	0%	4,20%	12,5%	20,8%	12,5%	8,30%
Dolaylı N (Öğrt)	4	3	4	0	2	2	3	1	5	2
%	15,4%	11,5%	15,4%	0%	7,7%	7,7%	%11, 5	3,8%	19,2%	7,7%
Karma N çalış- malar	1	0	1	0	0	0	0	7	2	2
%	7,7%	0%	7,7%	0%	0%	0%	0%	53,8%	15,4%	15,4%
Dolaylı N (Öğrt, Aile)	1	0	2	0	0	0	1	0	2	1
%	14,3%	0%	28,6%	0%	0%	0%	14,3%	%0	%15,4	14,3%
Dolaylı N (Öğrt, Akran, Aile)	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	%0	%100	0%

Yıllara göre sosyal geçerlik verisi toplanan grupların dağılımına bakıldığında 2018 yılına kadar yalnızca bir tezde müdahaleden dolayı yollardan etkilenen öğretmen, akran ve aileyi dahil ettiği görülmektedir. 2018 yılına kadar yapılan tezlerde genellikle müdahale katılan grup ve öğretmenlerden veri toplandığı görülmektedir.

Tablo 6.*Lisansüstü çalışmalarda tez türlerinin sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçlara göre dağılımı*

Düzye	Kullanılan Ölçme Araçları										Total	
	Görüşme Formu ve Ölçek		Görüşme Formu		Anket		Birden Fazla Ölçek		Gözlem			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yüksek Lisans	7	%10,8	57	%87,7	0	%0	0	%0	1	%1,5	65	%100
Doktora	0	%0	13	%48,1	4	%14,8	10	%37,0	0	%0	27	%100
Toplam	7	%7,6	70	%76,1	4	%4,3	10	%10,9	1	%1,1	92	%100

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçların tez türlerine göre dağılımına bakıldığında yüksek lisans tezlerinin %87'sinde doktora tezlerinin ise %48'inde görüşme yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Yüksek lisans düzeyinde birden fazla araç kullanan tez bulunmazken, doktora düzeyinde yapılan tezlerin %37'si birden fazla araç kullanmıştır.

Tablo 7.

Lisansüstü çalışmalarda veri toplanan grupların sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçlara göre dağılımı

Grup	Araçlar										Toplam	
	Ölçek		Görüşme Formu		Anket		Birden fazla		Gözlem		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Doğrudan	3	%14,3	12	%57,1	1	%4,8	4	%19	1	%4,8	21	%100
Dolaylı (Aile)	4	%16,7	19	%79,2	0	%0	1	%4,2	0	%0	24	%100
Dolaylı (Öğretmen)	0	%0	23	%88,5	1	%3,8	2	%7,7	0	%0	26	%100
Karma	0	%0	10	%76,9	2	%15,4	1	%7,7	0	%0	13	%100
Dolaylı (Öğretmen, Aile)	0	%0	5	%71,4	0	%0	2	%28,6	0	%0	7	%100
Dolaylı (Öğretmen, Akran, Aile)	0	%0	1	%100	0	%0	0	%0	0	%0	1	%100

Lisansüstü çalışmalarda veri toplanan grupların sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçlara göre dağılımına bakıldığında yalnızca bir tezin doğrudan etkilenen grupta gözlem yaptığı, gözlem tekniğinin diğer gruplarda kullanılmadığı görülmektedir. Dolaylı etkilenen kişilerde genellikle görüşme yöntemi tercih edilirken doğrudan etkilenen grupta birden fazla ölçme aracının kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 8.

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçların yıllara göre dağılımı

Araçlar		Yıl										Toplam
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Ölçek	N	1	0	1	0	0	1	1	1	2	0	7
	%	%14,3	%0	%14,3	%0	%0	%14,3	%14,3	%14,3	%28,6	%0	%100
Görüşme Formu	N	5	5	10	6	3	4	7	13	10	7	70
	%	%7,1	%7,1	%14,3	%8,6	%4,3	%5,7	%10	%18,6	%14,3	%10	%100
Anket	N	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	4
	%	%25	%0	%0	%0	%0	%25	%0	%25	%0	%25	%100
Birden fazla	N	3	1	1	0	1	0	0	2	2	0	10
	%	%30	%10	%10	%0	%10	%0	%0	%20	%20	%0	%100
Gözlem	N	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
	%	%0	%0	%0	%100	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%100

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2008 yılında birden fazla aracın tercih edildiği tez sayısı üç iken sonraki yıllarda bu sayıya ulaşamamış hatta 2017 yılında hiçbir tez çalışmasında birden fazla araç kullanılmamıştır. 2008- 2018 yılları arasında sadece 2011 yılında bir tezde gözlem yapılarak sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Tablo 9.

Lisansüstü çalışmalarda tez türlerinin sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutlara göre dağılımı

	İncelenen Sosyal Geçerlik Boyutları									
	Etki		Amaç ve Süreç		Amaç ve Etki		Süreç ve Etki		Amaç, Süreç ve Etki	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yüksek Lisans	2	%3,1	3	%4,6	9	%13,8	6	%9,2	45	%69,2
Doktora	1	%3,77	1	%3,7	1	%3,7	1	%3,7	23	%85,2
Toplam	3	%3,3	4	%4,3	10	%10,9	7	%7,6	68	%73,9

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutların tez türüne göre dağılımı yüksek lisans düzeyindeki tezlerin %69’unda doktora düzeyindeki tezlerin %85’inde amaç+süreç ve etkiye bakılmıştır.

Tablo 10.

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutların veri toplanan gruplara göre dağılımı

Boyutlar	Gruplar											
	Doğrudan Etk.		Dolaylı (Aile)		Dolaylı (Öğretmen)		Karma		Dolaylı (Öğretmen, Aile)		Dolaylı (Öğretmen, akran, aile)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Amaç	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0
Süreç	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0
Etki	1	%33,3	1	%33,3	1	%33,3	0	%0	0	%0	0	%0
Amaç-Süreç	2	%50	1	%25	1	%25	0	%0	0	%0	0	%0
Amaç-Etki	1	%10	7	%70	1	%10	1	%10	0	%0	0	%0
Süreç-Etki	1	%14,3	3	%42,9	2	%28,6	0	%0	1	%14,3	0	%0
Amaç-Süreç-Etki	16	%23,5	12	%17,6	21	%30,9	12	%17,6	6	%8,8	1	%1,5
Toplam	21	%22,8	24	%26,1	26	%28,3	13	%14,1	7	%7,6	1	%1,1

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutların veri toplanan gruplara göre dağılımına bakıldığında amaç-süreç+etkiye bakılan tezlerin %30'unda dolaylı öğretmen üzerinden veri toplanırken %23'ünde doğrudan etkilenen grup üzerinden veriler toplanmıştır.

Tablo 11.

Lisansüstü çalışmaların yapıldığı yılların sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutlara göre dağılımı

Yıl	Boyut									
	Etki		Amaç- Süreç		Amaç-Etki		Süreç-Etki		Amaç-Süreç-Etki	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	0	%0	1	%10	1	%10	1	%10	7	%70
2009	0	%0	0	%0	2	%33,3	0	%0	4	%66,7
2010	0	%0	1	%8,3	0	%0	0	%0	11	%91,7
2011	2	%28,6	0	%0	1	%14,3	2	%28,6	2	%28,6
2012	0	%0	0	%0	0	%0	0	%0	4	%100
2013	0	%0	1	%16,7	0	%0	0	%0	5	%83,3
2014	0	%0	1	%12,5	1	%12,5	1	%12,5	5	%62,5
2015	0	%0	0	%0	1	%5,9	1	%5,9	15	%88,2
2016	1	%7,1	0	%0	2	%14,3	1	%7,1	10	%71,4
2017	0	%0	0	%0	2	%25	1	%12,5	5	%62,5

Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemek için ele alınan boyutların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2015 yılında tezlerin %88,2'si sosyal geçerliğin üç boyutunu da içerecek şekilde (amaç-süreç-etki) ele aldığı görülmektedir. Ancak 2016 ve 2017 yıllarına bakıldığında bu oranın %71,4 ve %62,5'e gerilediği görülmektedir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal geçerlik incelemesi özel eğitim alanında tek denekli araştırmaların bir parçası olarak değerlendirilip kalite göstergesi olarak da sunulmaktadır (Horner ve diğ., 2005; Hurley, Wehby, &Feurer, 2010; Storey ve Horner, 1991). YÖK dokümantasyon veri sisteminde 2008-2018 yılları arasında erişime açık, özel eğitim kapsamında 409 özel eğitim alanında yapılan tez çalışması arasından yalnızca 92 tezin sosyal geçerlik verisi topladığı görülmektedir. Toplamda sistemde yer alan tezlerin yalnızca dörtte birinin sosyal geçerlik verisi toplaması sosyal geçerlik kavramının yeterince ele alınmadığını göstermektedir. Uygulama sonucunda elde edilen davranış değişikliğinin sosyal önemi ve sosyal faydasına ilişkin veri sunmak araştırmanın önemini sosyal anlamda artırmaktadır. Yapılan çalışmalar ve bu çalışmalarda yürütülen müdahalelerin etki alanında gruba ya da kişilere dönük nasıl bir etki bıraktığını ya da bu grup ya da kişilerin bu müdahaleden ne derecede faydalandığının doğrudan ya da dolaylı etkilenen kişiler tarafından ifade edilmesi ve yorumlanması önemlidir. Bu nedenle bilimsel çalışmaların sosyal anlamda etkililiğini belirleyebilmek için, müdahalelerin sürecine ilişkin verilen geri dönütlerin alınması gerekmektedir (Hawkins, 1991; Horner ve diğ., 2005; Wolf, 1978). Sunulan geri dönütler ve yorumların veri olarak değerlendirilmesi, müdahale sürecinde yapılması ya da desteklenmesi gereken durumlarının açık bir şekilde ortaya konulabilmesine hizmet etmektedir.

Araştırma kapsamında sosyal geçerlik verisi bulunan 92 tez incelendiğinde, belirlenen yıllar arasında 65 yüksek lisans, 27 doktora tezinde sosyal geçerlik verisi toplandığı görülmektedir. Yüksek lisans tezlerine bakıldığında, yalnızca bir tez dışında tüm tezlerin sosyal geçerlik verisi toplamak için öznel değerlendirme yaklaşımını tercih ettiği görülmektedir. Doktora tezlerine bakıldığında ise 24 tez çalışmasının öznel değerlendirme yaklaşımını tercih ederken yalnızca üç tez çalışmasının öznel değerlendirmeyle birlikte karşılaştırmalı değerlendirme yaklaşımını kullandığı görülmektedir. Sosyal geçerlik verisi toplama yaklaşımlarından öznel değerlendirme yaklaşımı araştırmada seçilen amaca, yöntem ve sonuca yönelik bilgi toplama sürecini içermektedir (Hawkins, 1991; Kennedy, 1992). Bu yolla araştırmaya doğrudan katılan kişiler ya da araştırma sonucunda oluşan etkiden ikincil derecede etkilendiği düşünülen kişilerden görüş alınmaktadır. Bu yaklaşımın nispeten sosyal geçerliği değerlendiren diğer yaklaşımlara göre uygulamasının daha kolay olduğu söylenebilir. Bu nedenle tez çalışmalarının neredeyse tamamında öznel değerlendirme yaklaşımının tercih edildiği düşünülmektedir. Bunun yanında incelenen hiçbir tezde sosyal geçerlik verisi toplama yaklaşımlarına ilişkin açıklamalara rastlanılmamıştır.

Araştırma kapsamında incelenen tezlere yönelik yapılan analizler sonucunda sosyal geçerlik verisi toplama ve değerlendirmeye ilişkin süreci sunmada yetersiz oldukları görülmektedir. Alanyazında önemli bir veri olarak dikkat çeken sosyal geçerlik verisinin tez çalışmalarında yetersiz sunulması ülkemiz lisansüstü çalışmalarının konuyla ilgili yetersiz kaldığını düşündürmektedir. Lisansüstü çalışmalarda sosyal geçerliği belirlemeye yönelik kullanılan araçların dağılımına bakıldığında tez çalışmalarının tamamına yakını yalnızca görüşme formu kullanmıştır. Birden fazla araç kullanan tez sayısı yalnızca 10 çalışmadır. Yapılan müdahalenin tüm boyutlarıyla ele alınıp verilerin çok boyutlu olarak sunulması değerlendirmenin kalitesini ortaya koymaktadır. Değerlendirmenin farklı araçlar kullanılarak farklı kişilerden çoklu ortamlarda toplanması güvenilirlik açısından önemlidir. Özellikle sosyal geçerlik verilerinin nesnellliğini ve geçerliliğini ortaya koyabilmek için farklı kaynaklardan ve farklı araçlardan faydalanılması gerektiği belirtilmektedir (Hanley, 2010). Bu açıdan düşünüldüğünde 92 lisansüstü tez çalışmasının yalnızca 10 tanesinin farklı araç kullanması konunun önemini yeterince anlaşılmadığını göstermektedir.

Sosyal geçerlik değerlendirme yaklaşımlarından bir diğeri, elde edilen değişikliğin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesidir. Çalışmalarda elde edilen izleme ve kalıcılık verileri sosyal geçerlik göstergesi olarak kullanılabilir (Kennedy, 2002). İncelenen tez çalışmalarında izleme ve kalıcılık verileri olmasına rağmen hiç bir tez çalışmasında bu veriler sosyal geçerlik olarak ifade edilmemiştir.

Tüm bulgular incelendiğinde ülkemizde özel eğitim alanında yapılan tek denekli çalışmaların sosyal geçerlik kavramının yeterince ele alınmadığı, veri toplama araçlarının çok fazla çeşitlendirilmediği ve bu durumun yüksek lisans tezlerinde ve doktora tezlerinde çok farklılaşmadığı görülmektedir. Morris (1985), uygulamalı davranış analizi ve uygulamalarının yanlış anlaşıldığı takdirde ciddi zararlara yol açabileceğini ifade etmiştir. Bu ifadeyle uygulamanın doğru anlaşılıp anlaşılmadığının test edilebileceği bir yöntem olarak sosyal geçerlik verisini göstermiştir. Buradan yola çıkarak, tek denekli araştırma yöntemleriyle yürütülecek olan araştırmalarda konunun daha detaylı ele alınması sürecin tüm değişkenleri kapsayacak biçimde araçlar kullanılarak veri toplanması ve çalışmalarda verilerin daha detaylı sunulması önerilmektedir. Böylelikle yapılan çalışmaların sosyal bakımdan etkililiği ortaya konularak öneminin vurgulanması sağlanabilecektir. Sosyal geçerlik verilerinin sunulmasının yetersizliğinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik bazı çalışmalarda yapılması gerekmektedir. Özellikle sosyal geçerliğin anlamı ve önemi üzerinde durularak araştırmalarda konuya daha detaylı bir şekilde yaklaşılmalıdır. Bunun yanında sosyal geçerlik bulgularını objektif biçimde ortaya koyabilecek veri araçlarının oluşturulması ve bunların yaygınlaştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akalın, S. (2014). Özel eğitim araştırmalarında sosyal karşılaştırma üzerine bir uygulama örneği [An example of application of social comparison in special education research studies]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(3),19-31.
- Atbaşı, Z., & Karasu, N. (2018) Uygulama Örneği Üzerinden Sosyal Geçerlik Kavramının Anlamı ve Değerlendirilmesi Meaning And Evaluation Of Social Validity Concept On An Application Example. doi: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education, doi:10.16986/HUJE.2018037421
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak., E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Crone, D. A., Hawken, L. S., & Horner, R. H. (2010). *Responding to problem behavior in schools: The behavior education program*. New York, NY: Guilford.
- Fawcett, S. B. (1991). Social validity: A note on methodology. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24, 235-239.
- Ferguson, J. L., Cihon, J. H., Leaf, J. B., Van Meter, S. M., McEachin, J., & Leaf, R. (2018). Assessment of social validity trends in the journal of applied behavior analysis. *European Journal of Behavior Analysis*, 1-12.
- Gresham, F. M., & Lopez, M. F. (1996). *Social validation: A unifying construct for school-based consultation research and practice*. *School Psychology Quarterly*, 11, 204–227.
- Hanley, G. P. (2010). Toward effective and preferred programming: A case for the objective measurement of social validity with recipients of behavior-change programs. *Behavior Analysis in Practice*, 3(1), 13-21.
- Hawkins, R. P. (1991). Is social validity what we are interested in? Argument for a functional approach. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24, 205-213.
- Horner, R. H., Carr, E. G., Halle, J., McGee, G., Odom, S., & Wolery, M. (2005). The use of single- subject research to identify evidence-based practice in special education. *Exceptional children*, 71(2), 165-179.
- Hurley, J., Wehby, J. H. &Feurer, I. D. (2010). The social validity assessment of social competence intervention behavior goals. *Topics in Early Childhood Special Education*, 30, 112–124.
- Morris, E. K. (1985). Public information, dissemination, and behavior analysis. *The Behavior Analyst*, 1, 95–110.
- Kennedy, C. H. (1992). Trends in the measurement of social validity. *The Behavior Analyst*, 15(2), 147.
- Kennedy, C. H. (2002). The maintenance of behavior change as an indicator of social validity. *Behavior Modification*, 26(5), 594-604.
- Schwartz, I. S., & Baer, D. M. (1991). Social validity assessments: Is current practice state of the art? *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24, 189-204.
- Schwartz, I. S. (1991). The study of consumer behavior and social validity: An essential partnership for applied behavior analysis. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24, 241-244.
- Shavelson, R. J., & Towne, L. (2002). *Scientific Research in Education*, National Academy Press, Washington.
- Storey, K. & Horner, R. H. (1991). An evaluative review of social validation research involving persons with handicaps. *Journal of Special Education*, 25, 352-401.
- Strain, S.P., Barton, E.E., & Dunlap, G. (2014).Lessons learned about the utility of social validity. *Education And Treatment Of Children*, Vol. 35, 2, 183-200.
- Wolf, M. M. (1978). Social validity: The case for subjective measurement or how applied behavior analysis is finding it sheart. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 11, 203-214.
- Van Houten, R. (1979). Social validation: The evolution of standards of competency for targets. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 12, 581-591.
- Van Houten, R., Hilton, B., Schulman, R., & Reagan, I. (2011). Using accelerator pedal force to increase seat belt use of service vehicle drivers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 44, 41–49.
- Vuran, S. & Sönmez, M. (2008). Sosyal geçerlik kavramı ve Türkiye’de özel eğitim alanında yürütülen lisansüstü tezlerde sosyal geçerliğin değerlendirilmesi [Concept of social validity and assessment of graduate theses in terms of social validity conducted in special education field in Turkey]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1), 55-65.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The concept of social validity takes place in the literature as the evaluations made pertaining to the importance, effectiveness, appropriateness and that creates the impact level of an application (Kennedy, 1992; Wolf, 1978). Evaluating the social significance of the new situations and behaviors that arise with the applied programs or the practices performed tackling by others, summarize the social validity briefly. Therefore, social validity deals with the social importance and social benefit of an application (Hawkins, 1991; Wolf, 1978).

The data obtained are used to support the findings which obtained by the objective means after experimental processes by identifying the changes that may emerge or probably occurring with the intervention in the lives of individuals. Social validity data are collected through two main approaches: a) subjective evaluation and b) social comparison (Kennedy, 1992), and in addition to these approaches c) sustainability of the behavioral change could be added as a third approached (Kennedy, 2002). One or all of the approaches of evaluating social validity can be used to determine the social validity relevant to purpose, process, and impact (Hawkins, 1991; Kennedy, 1992, Wolf, 1978). Social validity data can be collected from different sources and by different methods. Particularly, the persons who are impressed by the intervention directly and to collect data by different methods from those who are impressed indirect will enable the evaluation of the validity of the research from different perspectives (Kennedy, 1992). Social validity analysis is frequently seen in studies conducted on the basis of single-subject research models in the field of special education and is presented as a quality indicator by evaluating as a part of single-subject studies (Storey and Horner, 1991).

In the postgraduate studies, evaluation approaches of the concept of social validity; (a) to the types of dissertation, (b) distribution by years, groups of social validity data collected; (a) to the types of dissertation, (b) distribution by years, the tools used to determine social validity and; (a) to the types of dissertation, (b) distribution by groups, (c) distribution by years, dimensions taken to determine social validity; (a) to the types of dissertation, (b) distribution by groups, (c) is to analyze the current situation for the exam of the distribution by years.

2. Method

This study is designed to reveal the using and discussing of the concept of social validity in the postgraduate studies. In this study data completed based on a single-subject research model in the field of special education between the academic years 2008-2018 and were examined published postgraduate dissertations which were interested in the concept of social validity in the national thesis center. The study was conducted through descriptive survey model in order to summarize the frequencies (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2009). Thesis Examination Form was developed by the researchers for the purpose of this study to review the dissertations, which were gained. Social validity data evaluation approaches, tools used, data collected groups, pattern of research, science branch, and columns written with years of study were prepared in the form. The prepared form was finalized by taking expert opinion from two people who are lecturer and assesment and evaluation authority in the special education field. By using data collection tool, the dimensions of social validity concept were analyzed, using content analysis and, using descriptive analysis technique of the data obtained were also determined frequencies of study. If it is intended to count how often the message elements appear in the analyzed material, the units that have countable qualification are expressed in the frequency type. Expressing the data in the frequency type in order to understand items how often are seen, ensures to understand the density and importance of the item. As a result of frequency analysis, items can be placed in order of importance and can be classified based on their frequencies (Bilgin, 2006).

3. Findings

As social validity data were collecting 64 dissertations with subjective evaluation approach at master level, social validity data were collected one dissertation with comparative approach. At the doctoral level, it is seen that 24 dissertations collect social validity data with subjective evaluation approach and as to 3 dissertations to collect social validity data using subjective and comparative approach. When social validity evaluation approaches are examined by years, it is seen that subjective evaluation approach was preferred in studies until 2018, social validity data to be collected by comparative approach only in a thesis in 2009, as subjective evaluation approach was used in 7 theses after 2016, and comparative approach to be used in 1dissertation either.

In the master's program, social validity data were collected by 14 dissertations from the affected group directly, by19 dissertations from the family, by 22 dissertations from the teachers who were not included in the study, and by 7 dissertations from the individuals who were directly and indirect impressed. It is observed that social

validity data is collected by 7 dissertations from the affected group directly by 5 dissertations from the affected family indirect, by 4 dissertations from the affected teacher, by 6 dissertations from the affected group both directly and indirect, by 4 dissertations from both the affected teacher and family indirect, by 1 dissertation from the family teachers and the peer. Until 2018, it is seen that teacher, peer and family impressed by intervention indirect to be included only in 1 dissertation. In the dissertations conducted until 2018, it is seen that the data are collected from the groups and teachers who generally participated in the intervention. When the distribution of the tools used for determining social validity according to the types of theses are examined in the postgraduate studies, it is seen that face-to-face interview method is used in 87% of master's dissertations and in 48% of doctoral dissertations. While there is no dissertation that uses more than one tool at master level, it is used more than one tool in 37% of the dissertations conducted at the PhD level.

When the distribution of the groups according to the tools used to determine the social validity is examined, it is observed that only 1 dissertation makes an observation in the affected group directly and the observation technique is not used in other groups. As face-to-face interview method is generally preferred in affected individuals indirect, it is seen that more than one measurement tool is used in the affected group directly. While the number of dissertations preferred by more than one tool was 3 in 2008, in the following years it could not be reached this number and even in 2018 no more than one tool was used in any dissertation study. Between the years 2008 - 2018, social validity data were collected by making observation in only 1 dissertation in 2011. In order to determine the social validity in the postgraduate studies, the distribution of the dimensions according to the type of dissertation was examined purpose and procedure and impact in 69% of the dissertations at the postgraduate level and 85% of the dissertations at the doctoral level. When it was examined in order to determine the social validity according to the distribution of the dimensions discussed in the postgraduate studies, in 30% of the dissertations on purpose-process and effect, data were collected through teachers indirect, and data were collected in 23% of the dissertations from the affected group direct. When the distribution of the dimensions taken in order to determine the social validity was examined in the post-graduate studies by years, we see that 88.2% of the dissertations to examine three dimensions of social validity in 2015. However, it is seen that this ratio declined to 71.4% in 2016.

4. Discussion and Results

It is seen that social validity data are collected only by 92 dissertations among 409 special education dissertations, within the scope of the special education, which is open to access in the documentation system of Council of Higher Education (YÖK) between the years 2008-2018. In total, only a quarter of the dissertations which take place in the system to collect social validity data, makes think that the concept of social validity is not understood sufficiently. To present data pertaining to social benefit and social importance of gaining behavioral change in the result application, increases the importance of study in terms of social sense. It is important that the studies and the interventions carried out in these studies have an impact on the group or people in the sphere of influence or the extent to which this group or persons benefit from this intervention is expressed and interpreted directly or indirect by the affected people. Because, it is possible to determine the effectiveness of scientific studies in the feedback given pertaining to the process of interventions (Hawkins, 1991; Wolf, 1978). Evaluating of the feedback and comments presented as data serves as a clear indication of the situations that need to be done or supported during the intervention process.

When 92 dissertations that treated social validity data were examined within the scope of research, it is seen that social validity data are collected in 65 master's and 27 doctoral dissertations between the years determined. When the master's dissertations are examined, it is seen that all dissertations prefer the subjective evaluation approach to collect social validity data except for 1 dissertation. When reviewing the doctoral dissertation, it is seen that 24 dissertations use the subjective evaluation approach and only 3 dissertations use the comparative evaluation approach with subjective evaluation. The subjective evaluation approach from the social validity data collection approaches includes the process of collecting information in the direction of the purpose and method (Hawkins, 1991; Kennedy, 1992). In this way, the opinions are taken from the people who are directly affected by the research or those who are thought to be influenced by the result of the research. It can be said that this approach is easier to implement than other approaches that evaluate social validity. For this reason, it is thought that subjective evaluation approach is preferred in almost all of the dissertations studies. Besides, no explanations regarding social validity data collection approaches were found in any study.

The types of taken approaches and characteristics of groups from which data were collected were found in the result of the content analysis in the result of content analysis. Therefore, it is seen that the process, regarding collecting social validity data and data which is presented by the researchers who perform the dissertation studies, is insufficient. The inadequate presentation of social validity data as a significant data in the literature make thinks that postgraduate studies on this subject in our country are insufficient. When the distribution of the tools used to determine social validity in the postgraduate studies are examined, almost all of the dissertations

studies used only the interview form. The number of theses using more than one tool is only 10 studies. Taking with the all dimensions of the intervention and multi-dimensional presentation of the data reveal the quality of the evaluation. It is important for the reliability to collect data from different people in multiple environments using different tools. The fact that only 10 of the 92 postgraduate dissertations studies use different tools shows that the subject is not understood sufficiently.

One of the social validity assessment approaches is to evaluate the sustainability of the change achieved. Monitoring and permanence data obtained in the studies can be used as indicator of social validity (Kennedy, 2002). Although there are monitoring and permanence data in the thesis studies, these data are not expressed as social validity in any dissertation study. When all the findings are examined, it is seen that the concept of social validity of single subject studies in the field of special education in our country is not sufficiently addressed and the data collection tools are not diversified much and this situation does not also differ much in the master's and doctoral dissertations. Based on this, it is suggested that the subject should be addressed extensively, data collection and presentation of data in more detail in studies by using tools in a way to cover all variables of the process in the studies which are performed with single-subject research methods. Thus, the emphasizing of importance of study will be able to provide by revealing its effectiveness in terms of social.